

5. **Soloshchuk L. V.** Osoblyvosti funktsionuvannya neverbalnykh komponentiv komunikatsiyi / L. V. Soloshchuk // Visnyk KHNU. – 2013. – № 1051. – S. 77–82.
6. **Pyz A.** Yazyk telodvyzhenyy / A. Pyz. – SPb. : Yzdatelsky dom Hutenerh, 2000. – 188 s.
7. **Kharchenko L. P.** Osoblyvosti zastosuvannya neverbalnykh zasobiv dilovoho spilkuvannya / L. P. Kharchenko // Sotsialna pedahohika: teoriya i praktyka. – 2013. – № 4. – S. 58–65.

THE ROLE OF NONVERBAL COMMUNICATION IN PEDAGOGICAL INTERCOURSE

Meleshchuk Lyudmyla, Master of the department of culturology and museology,
Rivne State Humanitarian University, Rivne
Kaznacheieva Lyudmyla, docent, Ph.D. in History (Rivne)

The article examines the influence of non-verbal means of communication in the course of intercourse between a teacher and his students, and the peculiarities of their use in the learning process. The importance of the ability to use in practice, in their professional activities, the whole arsenal of pedagogical influence, to improve the teaching strategy is emphasized. Due to the effective use of non-verbal means of communication by the teacher, it provides the ability to actively and efficiently communicate, optimize the organization of interaction with the audience. It is analyzed that due to the knowledge of body language, its proper use helps to accelerate the process of mutual understanding during communication. The presented materials are aimed at deepening knowledge about the role of non-verbal communication in pedagogical communication.

Key words: pedagogical communication, nonverbal communication, gestures, poses, facial expressions, zonal space.

UDK 378:316.454.52

THE ROLE OF NONVERBAL COMMUNICATION IN PEDAGOGICAL INTERCOURSE

Meleshchuk Lyudmyla, Master of the Department of Culturology and Museology,
Rivne State Humanitarian University, Rivne
Kaznacheieva Lyudmyla, Docent, Ph.D. in History (Rivne)

The purpose of the article is to study the role of non-verbal communication in pedagogical communication.

Results. Pedagogical communication as a multifaceted professional communication of the teacher in the process of learning includes the establishment, debugging and development of communication, interaction and understanding between the teacher and students. An important part of this process is the possession of non-verbal communication skills. Understanding the importance of using the teacher of non-verbal means of communication significantly increases the efficiency and attractiveness of the learning process, helps in its regulation, and vice versa, their absence inevitably causes communication difficulties. The communicative significance of the intonation of a teacher's speech, gestures, facial expressions, taking into account the features of the zonal space is determined by the peculiarities of the situation of communication, and the pedagogical influence carried out by non-verbal means takes place in conditions of simultaneous transmission and response of non-verbal signals. Effective and expedient use of the teacher of nonverbal means of communication in pedagogical activity ensures his ability to actively and efficiently communicate personally, characterizes his ability to transfer and adequate perception of information, promotes optimal organization of interaction with the audience.

Practical meaning. Teacher of the XXI century should be able to use in practice in his professional activities the whole arsenal of pedagogical influence, including non-verbal means of communication, to improve the teaching strategy.

Key words: pedagogical communication, nonverbal communication, gestures, poses, facial expressions, zonal space.

Надійшла до редакції 5.11.2017 р.

УДК 792

РОЛЬ ОСОБИСТОСТІ ВИКЛАДАЧА ВНЗ У ФОРМУВАННІ ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНИХ І ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Абрамович Олена Олександрівна, кандидат педагогічних наук, доцент,
кафедра режисури драматичного театру та акторської майстерності,
Київський національний університет культури і мистецтв, м. Київ
oleksandrarudnitska@gmail.com

Розглянуто загальнокультурні та професійні компетенції майбутніх фахівців і роль особистості викладача вищого навчального закладу в їх формуванні. З'ясовано, що особистість викладача повинна являти собою для студентів наочний приклад тих якостей та здібностей, які викладач хоче розвинути у студентів. Якість реалізації поставлених завдань задля отримання у результаті сильної особистості та затребуваного роботодавцями фахівця, в першу чергу, залежить від якості діяльності викладача, який повинен бути справжнім носієм згаданих компетенцій.

Ключові слова: викладач, студент, особистість, компетенції.

Постановка проблеми. Глибокі соціальні й економічні зрушення, що відбуваються на початку третього тисячоліття в Україні, спонукають до реформування системи освіти, яка сприятиме утвердженню людини як найвищої соціальної цінності. Лише компетентна, самостійна і відповідальна, з чіткими громадянськими позиціями індивідуальність, тобто вихована людина здатна до оновлення суспільства, забезпечення державності України, розвитку її економіки та культури. Виховання такої людини доручено освітянам.

У формуванні особистості викладача є два головних аспекти – професійний і культурний. Відтак, ВНЗ покликаний давати не лише знання, а й формувати особистість педагога та студента. Культурний педагог – не взірць формально-етикетної шляхетності, а інтелігентна людина з творчим та гуманним способом світобачення, світосприймання. Саме культура є підґрунтям формування особистості викладача.

Результат освіти визначають придбані компетенції, якими повинні оволодіти випускники до моменту закінчення ВНЗ – а, отже, в даний час однією з актуальних проблем вищої освіти стає розвиток загальнокультурних і формування професійних компетенцій майбутніх фахівців. Підрозділ компетенцій на загальнокультурні і професійні відповідає двом складовим вищої освіти – академічній і професійній.

Мета академічної освіти – розвиток особистості учня (студента), мета професійної – підготовка фахівців [1]. Як бачимо, основною метою сучасної вищої освіти є підготовка високопрофесійного, конкурентоспроможного і затребуваного на ринку праці фахівця і одночасно формування всебічно розвиненої особистості.

Аналіз досліджень і публікацій. У вітчизняній педагогічній літературі останніх років до проблеми особистості сучасного викладача звертались С. Гончаренко, Л. Губерський, М. Євтух, В. Журавський, І. Зязюн, В. Кремень, І. Бех, О. Савченко, О. Сердюк, І. Надольний, В. Огнев'юк та ін. Однак, незважаючи на студії згаданих та багатьох інших дослідників, проблема залишається актуальною.

Аналіз різних підходів до її вивчення дозволяє зробити висновок про «конструювання» своєрідних моделей особистості, кожна з яких має право на існування й одночасно потребує доповнення іншою. Проте сучасна педагогічна наука прагне до цілісного бачення особистості, сформованого не як формальне поєднання різнопланових підходів, а як залучення надбань, що відкривають ті чи інші грані особистості як цілісної істоти [1; 61–64]. Тому резюмуємо, що у прагненні до ідеалу викладач має синтезувати низку властивостей.

Метою статті є визначення ролі особистості викладача у формуванні загальнокультурних і професійних компетенцій студентів.

Вклад основного матеріалу дослідження. Огляд літератури з даної теми виявив існування безлічі різних визначень компетенцій і підходів до їх класифікації. В академічному розумінні компетенція передбачає володіння методологією і термінологією, властивим галузі знання, а також діючих у цій галузі системних взаємозв'язків і здатність визначати їх аксіоматичні межі. У професійному контексті під компетенцією розуміється володіння правом за своїми знаннями або повноваженнями робити чи вирішувати щось, судити про будь-що [5].

Професійна компетенція в загальному сенсі в сучасній практиці визначається як здатність співробітника успішно вирішувати завдання професійного роду діяльності відповідно до заданих стандартів. Відтак складовими професійної компетенції є знання, вміння, навички, професійно значущі якості особистості фахівця, що забезпечують його здатність виконувати роботу відповідно до вимог посади.

Узагальнюючи всі підходи до розуміння професійних компетенцій, можна виділити два основних напрями тлумачення цього поняття: здатність людини діяти у відповідності зі стандартами; характеристики особистості, що дозволяють їй домагатися результатів у роботі.

Перший підхід можна умовно назвати «функціональним», оскільки він заснований на описі завдань та очікуваних результатів, а другий – «особистісним», оскільки він робить акцент на якостях людини, що забезпечують успіх у роботі [2].

Завдання будь-якого ВНЗ – сформувати все те розмаїття загальнокультурних і професійних компетенцій, необхідне майбутньому фахівцю для успішної реалізації у професійній діяльності як важливого складника життєвого успіху і самореалізації загалом.

Упровадження компетентного підходу в освітню систему ВНЗ зобов'язує заклад сформувати соціокультурне середовище, створити умови, необхідні для всебічного розвитку особистості. Вирішення цього завдання залежить від ефективності багатьох чинників. До основних із них належать:

– система управління ВНЗ;

- зміст освітніх програм;
- кваліфікація і мотивація діяльності викладацького складу;
- організація навчального процесу;
- технології навчання, матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу;
- виховна робота;
- урахування потреб ринку праці у майбутніх фахівцях і організація зв'язків із роботодавцями;
- організація контролю освітнього процесу і його результатів [7].

Безсумнівно, що перегляд існуючих освітніх програм і навчально-методичних комплексів, використання в навчальному процесі активних та інтерактивних форм проведення занять, застосування інноваційних навчальних технологій є важливими чинниками успішної реалізації основного завдання компетентнісного підходу – формування у студентів здатності застосовувати знання, вміння та особистісні якості для успішної діяльності в певній професійній сфері. Але, не зважаючи на чималу кількість продуктивних технологій і засобів навчання, сьогодні, як і в усі часи, головним чинником якості освіти загалом і формування відповідних компетенцій у майбутніх фахівців зокрема виступає викладач – носій знань. Ефективність упровадження та реалізації інновацій в системі освіти залежить багато в чому саме від тих людей, що безпосередньо здійснюють цей процес. Реалізація конкретних нововведень лягає, головним чином, на плечі професорсько-викладацького складу ВНЗ як основного виробничого персоналу в системі вузівської діяльності. Інноваційні процеси в системі освіти зумовлюють багатогранність і багатоаспектність професійної діяльності сучасного педагога, вимагають від нього відповідності як традиційних вимог до якостей його особистості та професійної компетентності, так і нового педагогічного мислення.

Найважливішим чинником формування професійних і загальнокультурних компетенцій студентів є особистість викладача, його система цінностей, що включає розвинені професійні, загальнокультурні і педагогічні компетенції [4]. Вихователь сам повинен бути тим, ким він хоче зробити вихованця. Студенти чутливо і критично сприймають невідповідність педагога тим вимогам, які він висуває до них.

Величезного впливу на ставлення студентів до дисципліни, що вивчається, і загалом до навчального процесу надає їх ставлення до викладача, що цю дисципліну викладає. Викладач вищої школи – це не лише транслятор знань; основне завдання педагога – залучити студента до навчального процесу, а не змушувати його брати участь у ньому. Примус і погроза породжують байдужість та невдоволеність, формують у студентів низьку продуктивність праці, небажання вчитися взагалі [3].

Потреба студентів у сприятливому, довірливому спілкуванні з викладачами часто не отримує свого задоволення, що веде до формування підвищеної тривожності, нестійкої самооцінки, заважає професійному становленню і часто веде до розвитку невпевненості, зниження мотивації до навчання. Негативного впливу завдають викладачі замкнені, нетовариські, ті, що не вміють налагодити контакт зі студентами – або зневажливо ставляться до них.

Безсумнівно, процес навчання є ефективнішим тоді, коли студенти хочуть учитися у викладача. А хочуть вони вчитися у того, кого поважають, цінують і люблять. Саме викладач за допомогою особистих і професійних якостей здатен розвинути у студентів потяг до пізнання, освоєння і отримання нових знань, розкрити їх ініціативність і творчий підхід до вирішення завдань, пробудити бажання працювати.

Якими ж якостями володіє викладач, що викликає повагу і любов студентів? Численні опитування засвідчують, що найбільше студенти цінують:

- шанобливе ставлення до них;
- глибоке знання дисципліни, що викладається;
- бажання навчити;
- уміння зацікавити;
- відповідальне виконання своїх обов'язків;
- вихованість, ввічливість, тактовність.

Ці дані свідчать про те, що студенти, головним чином, виділяють ті риси викладача, що характеризують моральні якості його особистості. І на першому місці стоїть повага. Саме повага, як одна з найважливіших вимог моральності, лежить в основі інших вищезазначених значущих характеристик: відповідальності, освіченості, тактовності. Лише той викладач, що поважає, у першу чергу, себе і свою професію, може поважати студентів, а, отже, бути для них і вчителем, і наставником, і зразком поведінки. Викладач, що знає і любить свою діяльність, захоплений своїм предметом, викликає щире повагу з боку студентів, формує у них високий рівень мотивації не лише до пізнання

самого предмета, а й значною мірою допомагає змінити їхнє ставлення до самих себе. Це відбувається як через освоєння навчальної дисципліни та набуття професійних знань, умінь і навичок, так і через механізм симпатії, ідентифікації студента з викладачем і наслідування йому. Викладача, що любить свій предмет і поважає тих, кому він передає свої знання, хочеться наслідувати [3].

Справжня повага до студента – це основа формування компетентної особистості в професійному, соціальному та культурному плані. Відомий соціолог, філософ, соціальний психолог Е. Фромм визначив повагу як «здатність бачити людину такою, якою вона є, усвідомлювати її унікальну індивідуальність» [6]. Лише при такому підході можливе формування особистісних компетенцій на основі вищих людських цінностей: моральності, порядності, відповідальності, – що актуально у наш час.

Повага до себе та інших людей, любов до своєї професії й пізнання, високий рівень культури спілкування і взаємодії з оточуючими, відповідальне ставлення до своїх обов'язків – найважливіші складники професійної компетенції педагога, що відповідають тим компетенціям, які повинні бути сформовані у студентів до моменту завершення навчання у ВНЗ.

Висновки. Отже, якість реалізації поставлених завдань задля отримання у результаті сильної особистості та затребуваного роботодавцями фахівця, в першу чергу, залежить від якості діяльності викладача, який повинен бути справжнім носієм перерахованих вище якостей. Видатний американський психолог, один із засновників біхевіоризму, Б. Скіннер зауважив, що люди вчаться тому, чого ви їх вчите, а не тому, чому ви хочете їх навчити. Це твердження є доречним для розуміння суті проблеми, що розглядається. Особистість викладача повинна являти собою наочний приклад тих якостей, здібностей та компетенцій, які він хоче розвинути у студентів.

Список використаної літератури

1. **Бех І. Д.** Психологічні джерела виховної майстерності : навч. посіб. / І. Д. Бех. – Київ : Академвидав, 2009. – 248 с.
2. **Бурькин К. Н.** Реферативный обзор по проблематике измерения компетенций в образовании / К. Н. Бурькин. – М.: СГА, 2007.
3. **Захаров Ю. А.** Основные пути повышения качества высшего образования / Ю. А. Захаров, В. А. Москинов // Университетское управление : практика и анализ. – 2005. – № 1. – С. 100–103.
4. **Калашникова А. В.** Мотивация педагога как фактор повышения качества высшего образования / А. В. Калашникова // Современные наукоемкие технологии. – 2010. – № 7. – С. 30–33.
5. **Томилин О. Б.** Образовательные технологии формирования компетенций в системе высшего профессионального образования / О. Б. Томилин, А. В. Бриттов, С. И. Демкина // Управление качеством высшего профессионального образования. – 2005. – С. 112–123.
6. **Фромм Е.** Мистецтво любові / Е. Фромм ; [пер. з англ. В. І. Кучменко]. – Харків : КСД, 2017. – 192 с.
7. **Чемеков В.** Грейдинг: компетенция и цели компании / В. Чемеков // Деловой журнал «Бизнес-ключ». – 2008. – № 1.

References

1. **Bekh I. D.** Psykholohichni dzherela vykhovnoyi maysternosti: navch. posib. / I. D. Bekh. – Kyiv : Akademyvnydav, 2009. – 248 s.
2. **Burykyn K. N.** Referatyvnyy obzor po problematyke yzmerenyya kompetentsyy v obrazovany / K. N. Burykyn. – M. : SHA, 2007.
3. **Zakharov Yu. A.** Osnovnye puty povysheniya kachestva vyssheho obrazovaniya / YU. A. Zakharov, V. A. Moskynov // Unyversytet'skoye upravlenye : praktyka y analiz. – 2005. – № 1. – С. 100–103.
4. **Kalashnykova A. V.** Motyvatsyya pedahoha kak faktor povysheniya kachestva vyssheho obrazovaniya / A. V. Kalashnykova // Sovremennye naukoemkiye tekhnolohyy. – 2010. – № 7. – S. 30–33.
5. **Tomylyn O. B.** Obrazovatelnye tekhnolohyy formyrovaniya kompetentsyy v systeme vyssheho professyonalnoho obrazovaniya / O. B. Tomylyn, A. V. Bryttov, S. Y. Demkina // Upravlenye kachestvom vyssheho professyonalnoho obrazovaniya. – 2005. – S. 112–123.
6. **Fromm E.** Mystetstvo lyubovi / E. Fromm ; [per. z anhl. V. I. Kuchmenko]. – Kharkiv : KSD, 2017. – 192 s.
7. **Chemekov Valeryy.** Hreydynh: kompetentsyya y tsely kompanyy / V. Chemekov // Delovoy zhurnal «Byznes-kluych». – 2008. – № 1.

THE ROLE OF PERSONALITY OF THE TEACHER IN THE FORMATION OF GENERAL CULTURAL AND PROFESSIONAL COMPETENCES OF FUTURE SPECIALISTS

Abramovych Olena, Phd in Pedagogic sciences, Associate Professor of the
Directing and Acting Art Department of The Kiev National University of Culture and Arts, Kiev

The author of the article examines the role of the teacher's personality in the formation of general cultural and professional competencies of the students. It was found, that the personality of the teacher should represent for the students an example of the qualities, abilities and competences that the teacher wants to be obtained by the students. The quality of the

implementation of the tasks for obtaining as a result the strong personality and the specialist demanded by employers primarily depends on the quality of the teacher's work, which should be the true bearer of the mentioned qualities.

Key words: teacher, student, personality, competence

UDK 792

THE ROLE OF THE UNIVERSITY TEACHER IN SHAPING OF GENERAL CULTURAL AND PROFESSIONAL COMPETENCES OF FUTURE SPECIALIST

Abramovych Olena, Phd in Pedagogic sciences, Associate Professor of the
Directing and Acting Art Department of The Kiev National University of Culture and Arts, Kiev

The aim of the work is to determine the role of teacher's personality in the formation of students' general cultural and professional competencies.

The methodology consists in applying analytical, structural, functional methods of studying the personality of a teacher as a holder of professional and general cultural competencies.

Results. The quality of realization of the set tasks for obtaining as a result a strong personality and relevant specialist for employers primarily depends on the quality of the teacher's work, which should be a real holder of the above-mentioned qualities. Outstanding American psychologist, one of the founders of behaviorism, B.F. Skinner pointed that people learn what you teach them, and not what you want to teach them. This statement seems to us very suitable for understanding the essence of the problem under consideration.

The scientific novelty. The research is to analyze the different approaches to «constructing» peculiar models of the individuality, each of which has the right to exist and simultaneously requires addition to the other, in the intention to reach the ideal teacher must synthesize a number of properties.

Practical significant. The personality of teacher should represent for students a clear example of qualities, abilities and competences that he wants to develop in his students.

Key words: teacher, student, personality, competence.

Надійшла до редакції 14.11.2017 р.

УДК 792

ПЕДАГОГІЧНА КУЛЬТУРА ВИКЛАДАЧА ВНЗ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ ЗІ СТУДЕНТАМИ

Гусакова Ніна Миколаївна, кандидат педагогічних наук, професор
кафедри режисури драматичного театру та акторської майстерності
Штефюк Валерія Дмитрівна, викладач кафедри режисури драматичного театру та акторської
майстерності, Київський національний університет культури і мистецтв, м. Київ
14valeri777@gmail.com

Розглянуто особистісні якості викладача вищого навчального закладу, його педагогічні й спеціальні знання і уміння, необхідні для здійснення навчально-виховного процесу та формування морально-ціннісних стосунків зі студентами. З'ясовано, що педагогічне спілкування є сукупністю методів і засобів, застосування яких забезпечує досягнення мети навчання та виховання і визначає характер взаємодії між двома головними суб'єктами педагогічного процесу, викладачем та студентом.

Ключові слова: викладач, студент, особистість, цінність, професійність, комунікативність, індивідуальність

Постановка проблеми. Педагогічна комунікативність належить до найважливіших якостей викладача, що сприяють успішному виконанню ним своїх функцій. Багато труднощів і невдач у педагогічній діяльності зумовлено саме недоліками сфери професійно-педагогічного спілкування.

Педагогічне спілкування – це сукупність методів і засобів, застосування яких забезпечує досягнення мети навчання та виховання і визначає характер взаємодії між двома головними суб'єктами педагогічного процесу.

На жаль, освітня галузь – одна з найбільш консервативних сфер людської діяльності. Її працівники вирізняються відданістю схемам і технологіям, які засвоїли, до яких звикли, стійкістю несприйняття нового, стереотипністю мислення і дій. Стрімко змінюються часи, студенти, а значна частина викладачів ВНЗ керується параметрами тієї системи координат, що їх сформувала. Як і раніше, найвагомішими якостями студента вважаються дисциплінованість, слухняність, наслідування пропонованих викладачем зразків, тобто конформізм. Не приймається дисидентність студента: оригінальність мислення й поведінки, самостійність думок, суджень, вимога поваги до себе як до особистості й партнера в спільній справі.